

ULUSLARARASI DENİZ HUKUKUNDA KIYI DEVLETİNİN KESİNTİSİZ TAKİP HAKKI

*The Right to Hot Pursuit of the Coastal State under the International Law of
the Sea*

Said Vakkas GÖZLÜGÖL*

ÖZET

Günümüzde bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler paralelinde kıyı devletlerinin denizlerin canlı, gaz, petrol ve mineral gibi kıt ve pahalı kaynaklarından daha fazla yararlanma ihtiyacı ve talepleri de artmış bulunmaktadır. Buna karşılık, deniz alanlarına ilişkin uluslararası hukuk düzenlemeleri ile kıyı devletlerinin kapasitelerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu itibarla, bir taraftan, uluslararası hukuk düzenlemelerinin günümüzün imkân ve ihtiyaçları ışığında güncellenmesi; diğer taraftan, bir kıyı devleti olarak Türkiye'nin üç tarafını çevreleyen deniz alanlarına ilişkin kapasitesini geliştirmesi, hem yeni teknolojilerin hem de uluslararası hukukun sağladığı imkân ve araçlardan maksimum düzeyde yararlanması gerekmektedir. Zira, bu incelemeden anlaşıldığı üzere, kıyı devletinin farklı deniz alanlarına ilişkin yetki ve kapasitesini tam anlamıyla kullanması, sadece kıyı devletinin etkinliği ve yararına değil, ayrıca uluslararası hukuk düzeninin sağlanmasına hizmet etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kıyı devleti, deniz alanları, bayrak yasası, kesintisiz takip hakkı, yapıcı mevcudiyet doktrini

* Dr., Vali, Merkez Valileri Kurulu, Ankara, svgozlugol@hotmail.com.

ABSTRACT

In parallel with the latest advancement in technology and science, the needs and the wants of coastal states to benefit more from scarce and precious resources such as gas, petrol, minerals and living sea resources have increased. However, current international law of the sea and relevant competence and capacity of the coastal states have evidently proven to be insufficient. With this respect, progressive improvement of the international law of the sea in the light of contemporary developments and current needs has been necessary on the one hand; Turkey, as a peninsula, needs to advance its competence and capacity related to its surrounding seas, and must utilize both new technologies and means afforded by the international law at a maximum level, on the other. It has become clear that the utilization of competence and capacity in full by the coastal states not only serves the benefits and effectiveness of the coastal states but also provides and facilitates for international law and order.

Keywords: Coastal state, sea areas, the flag state, the right of hot pursuit, the doctrine of constructive presence

GİRİŞ

Genel olarak, devletin hem hukukun öngördüğü hak ve yetkilerini kullanırken hem de yükümlülüklerini ve hükümler olmanın gereklerini yerine getirirken belirli araçlara ve yeterli manevra alanına ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaç bağlamında uluslararası deniz hukukunda kesintisiz takip, ulusal hukukun etkin olarak uygulanması, özellikle suçla mücadelede etkinlik adına kıyı devletine tanınmış bulunan bir haktır.

Modern devletin birincil görevi ülkesini, vatandaşları için bir güvenlik, özgürlük ve adalet alanı haline getirmektir. Bu amaçla devletin sahip bulunduğu araçların çoğu örf ve âdet hukukunda mündemiçtir. İşte kesintisiz takip hakkı, bu araçların en önemli kurumlarından birisidir.

Kıyı devletinin kesintisiz takip hakkı deniz ülkesinde doğabileceği gibi deniz ülkesi ötesinde de doğabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kıyı devleti hem ülkesel düzeyde ulusal hukukunun ve düzenlemelerinin ihlâli hem de ülke-dışı deniz alanında sahip bulunduğu haklarının ihlâli hallerinde

kesintisiz takip hakkı kullanabilmektedir.

Kesintisiz takip hakkı, coğrafi olarak bir yarımada konumunda bulunan Türkiye açısından hayati önemdedir. Bir bütün olarak ülkenin insanların özgürce her türlü korku ve endişeden uzak bir şekilde yaşayabilmesini mümkün kılan bir güvenlik alanı olabilmesi, öncelikle deniz yoluyla suçluların hukuka aykırı şekilde ülkeye girmesinin, ülke hukuk ve düzenlemelerinin ihlâlinin ve aynı zamanda ülke içinde işlenen suç faillerinin kolayca sınır ötesine geçip suç kovuşturmasından kurtulmasının önlenmesi bakımından önemlidir.

Amaç güvenlik, özgürlük ve adalet de olsa, bu amaçla kullanılacak araçların meşru ve hukukî olması gerekmektedir. Bunun için ulusal ve uluslararası hukukun sağladığı araç ve yöntemlerin kapsamlı olarak bilinmesi ve etkin bir şekilde kullanılması gerekir. Zira, devletin etkin bir şekilde insan ihtiyaçlarına zamanında ve yerinde cevap verebilmesi, sahip bulunduğu kapasiteyi tam anlamıyla kullanmasına bağlıdır. Bunun temel şartı, devletin deniz alanlarında sahip bulunduğu kurumsal kapasitesini işlevsel kılması, ilgili otoritelerin ve personelin bu kapasitenin farkında olması, özellikle deniz alanlarında görevli güvenlik yetkililerinin sahip oldukları suçla mücadele araçlarını etkin ve verimli bir şekilde kullanımı bakımından donanımlı bulunmaları gerekmektedir.

Uluslararası hukuka göre, denizler farklı hukuki statüyle farklı alanlara ayrılmış bulunmaktadır. Farklı deniz alanları itibarıyla, kıyı devleti farklı hak ve yetkilere sahip bulunmaktadır. Bu alanlara ilişkin uluslararası örf ve âdet hukukunun yerleşik kuralları bulunmakla birlikte, hukuki rejimi esas itibarıyla I. Deniz Hukuku Konferansı'nda kabul edilen 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri (Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi (KBBS), Kıta Sahanlığı Sözleşmesi (KSS), Açık Deniz Sözleşmesi (ADS), Açık Denizlerde Balıkçılık ve Canlı Kaynakların Korunmasına İlişkin Sözleşme, Uyuşmazlıkların Zorunlu Çözümüne İlişkin İhtiyari Protokol)'nde ve III. Deniz Hukuku Konferansı'nda kabul edilen 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)'nde yer almaktadır.²

² Antonio Cassese, *International Law* (Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2005), s. 84-92. Günümüz itibarıyla, Türkiye bu belgelere taraf bulunmamaktadır. Uluslararası deniz hukuku sözleşmeleri için bkz. 1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea, Geneva, 29 April 1958, <http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/gclos/gclos.html>; United

Söz konusu deniz alanları genel olarak, içsular, karasuları,³ bitişik bölge,⁴ münhasır ekonomik bölge,⁵ kıta sahanlığı, bu alanları çevreleyen güvenlik bölgeleri ve açık deniz şeklindedir. Bu alanlara ilişkin hak ve yetkiler, yani imkânlar buldukları deniz alanına göre, ya kıyı devletinin yetkisine veya bütün devletlerin kullanımına açık bulunmaktadır:

İçsular, karasuları ve münhasır ekonomik bölgede, suda yaşayan canlı kaynaklardan yararlanma kıyı devletinin yetkisinde bulunmaktadır. Kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgede deniz yatağı ve toprak altında bulunan canlı kaynaklardan yararlanma da kıyı devletinin yetkisine bırakılmıştır. Açık denizde bulunan canlı kaynaklar ise, bütün devletlerin yararlanmasına açıktır.

İçsular, karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgede bulunan mineral kaynaklarından yararlanılması (araştırılması, çıkarılması, işletilmesi, ticareti) kıyı devletinin yetkisindedir. Bu alanlar dışındaki deniz alanlarında bulunan petrol ve mineraller uluslararası deniz yatağı kapsamında 'insanlığın ortak mirası' kabul edilmiş ve BMHDS ile kurulan

Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982, http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm [erişim 29 Nisan 2013].

³ Karasularına ilişkin Türk hukuku esas itibarıyla 20 Mayıs 1982 tarih ve 2674 sayılı Karasuları Kanunu ile 29 Mayıs 1982 tarih ve 8/4742 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre, Türk karasularının genişliği ilke olarak altı deniz mili olarak belirlenmiştir. Karasuları genişliğini bundan daha geniş olarak, Türkiye'yi çevreleyen denizlerin özellikleri ve hakkaniyet ilkesi çerçevesinde, belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır (2674 sayılı Kanun m. 1). Bakanlar Kurulu bu yetkisini, Akdeniz ve Karadeniz için geçerli olan mevcut durumun, yani Akdeniz ve Karadeniz için 12 ve Ege denizi için altı mil düzenlemesinin devamı yönünde kullanmıştır. Bkz. 20 Mayıs 1982 tarih ve 2674 sayılı Karasuları Kanunu, Resmi Gazete, Sayı 17708, 29 Mayıs 1982; 29 Mayıs 1982 tarihli ve 8/4742 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 29 Mayıs 1982 tarih ve 17708 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

⁴ Bugün itibarıyla, Türkiye herhangi bir bitişik bölge belirleme uygulamasında bulunmamıştır. Dolayısıyla, bitişik bölge bağlamında uluslararası hukukun öngördüğü hak ve yetkileri söz konusu değildir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye bakımından karasularının ötesinde, bitişik bölgelere ilişkin hükümler değil, açık denize ilişkin uluslararası hukuk hükümleri geçerlidir. Bkz. Selami Kuran, *Uluslararası Deniz Hukuku* (3. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009), s. 196; Enver Bozkurt, M. Akif Küçükçü ve Yasin Poyraz, *Devletler Hukuku* (Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012), s. 135.

⁵ Türkiye, Karadeniz'de münhasır ekonomik bölgesi ihdas etmiş ve sınırlandırılması kıyıdaş devletler arasında yapılan antlaşmayla gerçekleştirilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk* (Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012), s. 289.

Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi tarafından işletilmesi öngörülmüştür (m. 136).⁶

Kıyı devleti, uluslararası hukuka uygun olarak, içsularında, karasularında, münhasır ekonomik bölgede, kıta sahanlığında veya uluslararası deniz alanında yeniden veya zaten var olan imkânları tamamlayarak uluslararası ulaşımı olumsuz şekilde etkilemeyecek nitelikte yapay adalar veya tesisler inşa edebilmektedir. Kıyı devleti, bu yapay adaları veya tesisleri çevreleyen en fazla 500 metre olmak üzere güvenlik bölgesi de oluşturabilmektedir. Böylece, kıyı devleti hem inşa ettiği yapay adalar ve tesisler üzerinde hem de makul ölçülerde belirlediği söz konusu güvenlik bölgesinde münhasıran yetkili duruma gelmektedir.⁷

Günümüzde, yeryüzü kaynaklarının kıt olması karşısında insan ihtiyaçlarının sınırsız olması, devletlerin, esas itibarıyla, denizlerin sağladığı ulaşım ve iletişim imkânları ile doğal kaynaklarından daha fazla yararlanma taleplerinin giderek artmasına yol açmaktadır. Özellikle internetin icadıyla, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler ve artan ekonomik ihtiyaçlar, bir taraftan, denizlerdeki canlı, petrol ve mineral gibi doğal kaynaklardan daha fazla yararlanmayı gerekli kılar; diğer taraftan, örneğin sualtında telekomünikasyon ve internet kabloları geçirilmesi ile sıvı ve gaz halindeki enerji kaynaklarının daha ucuz ve hızlı nakli için deniz dibine boru hatları döşenmesini gerekli kılmıştır. Diğer taraftan, insan yararına yeni imkânlar, örneğin deniz üzerinde rüzgardan yararlanmak suretiyle enerji üretimini

⁶ Hukuki statüsü itibarıyla insanlığın ortak mirası kabul edilen uluslararası deniz yatağı ve kaynakları (BMDHS m. 133) hiçbir devletin egemen hak ve yetkilerine konu olamaz (BMDHS m. 137(1)). Uluslararası deniz yatağına ilişkin hukuki rejim, bu alanda bulunan kaynakların aranması, kullanılması ve işletilmesi insanlık adına hareket etmekle yetkilendirilmiş Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi marifetiyle yapılmasını öngörmektedir (BMDHS m. 137(2)). Uluslararası deniz yatağı alanında *ancak* insanlık yararına çalışmalar yapılabilir (BMDHS m. 140(1)) ve bu çalışmalar *ancak* barışçıl amaçlarla yararlanılabilir (BMDHS m. 141). Uluslararası deniz yatağı alanında sağlanan kazançlar Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi'nce *üye devletler arasında hakkaniyete uygun bir şekilde paylaşılır* (BMDHS m. 140(2)). Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi üyesi devletler ise, BMDHS'ne taraf devletlerden oluşmaktadır (BMDHS m. 156-157). Burada ifade etmek gerekir ki, uluslararası deniz yatağı bütün insanlığın ortak malı olarak kabul edilirken, bu alandan sağlanacak mali ve diğer ekonomik yararların sadece BMDHS'ne taraf, diğer bir ifadeyle sadece söz konusu otoritenin üyesi devletler arasında paylaşılması ciddi bir çelişkidir. Bu anlamda, yine belirtmek gerekir ki, Türkiye BMDHS'ne taraf bulunmadığına göre uluslararası deniz yatağına ilişkin herhangi bir hakka sahip olamamaktadır.

⁷ Pazarıcı, s. 259.

mümkün kılmaktadır.⁸ Bu bakımdan, Türkiye, deniz alanlarını kullanma adına bir yarımada olma durumunu dinamik bir şekilde değerlendirmelidir. Deniz alanlarından yararlanma taleplerini sosyo-ekonomik ihtiyaçlar ve teknoloji alanındaki ilerlemeler gibi güncel gelişmeler ışığında artırmalıdır. Zira, uluslararası örf ve âdet hukuku devletlerin uygulamalarına dayanmakta ve bu uygulamalarla gelişmektedir.

Bu itibarla, bu makalede, farklı deniz alanlarının hukuki statüleri itibarıyla, özellikle uluslararası hukuk tarafından ülkesini güvenlik, özgürlük ve adalet alanı haline getirmekle ödevli kıyı devletine suçla mücadele için tanınmış bulunan kesintisiz takip hakkı ve uygulanmasına ilişkin hüküm ve sonuçları incelenmektedir.

I. KESİNTİSİZ TAKİP HAKKI

1. Kesintisiz Takip Hakkı Kavramı

Esas itibarıyla uluslararası örf ve âdet hukukunda 20. yüzyıldan itibaren var olan kıyı devletine münhasır kesintisiz takip hakkı kavramı, normatif olarak ADS ve BMDHS ile düzenlenerek pozitif hukuk alanına geçmiş bulunmaktadır.⁹

Kesintisiz takip hakkı ile, bir kıyı devletinin yetkili gemisine veya uçağına, içsularında veya karasularında ulusal hukukunu veya deniz alanlarına ilişkin haklarını ihlâl etmiş bir yabancı gemiyi takip etmek ve açık denizlerde yakalamak hakkı ve yetkisi tanınmaktadır. Normatif olarak kesintisiz takip hakkına ilişkin esas ve usuller ADS'nin 23. maddesi hükümlerinde ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu esas ve usuller, teknolojik gelişmeler ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda BMDHS ile yeniden düzenlenmiştir (m. 111).¹⁰

⁸ Pazarıcı, s. 252.

⁹ Craig H. Allen, 'Doctrine of Hot Pursuit: A Functional Interpretation Adaptable to Emerging Maritime Law Enforcement Technologies and Practices', *Ocean Development and International Law*, Volume 20, 1989, s. 312; Ferit Hakan Baykal, *Deniz Hukuku Çalışmaları* (Alfa, Bursa, 1998), s. 377, 381; Rachel Baird, 'Arrests in a Cold Climate (Part 2) - Shaping Hot Pursuit through State Practice', *Antarctic and Southern Ocean Law and Policy Occasional Papers*, 13, 2009, s. 1-4 [<http://eprints.usq.edu.au/5604/>], erişim 21 Nisan 2013]; Sur, s. 358.

¹⁰ R. R. Churchill and A. V. Lowe, *The Law of the Sea* (Third Edition, Juris Publishing, Manchester University Press, Manchester, 1999), s. 214.

Kesintisiz takip hakkının belirlenmesinde en önemli husus, kıyı devletinin takibe tâbi tutabileceği deniz araçlarının tabiiyetidir. Zira bu deniz araçlarının taşıdığı bayrak, diğer bir ifadeyle *bayrak yasası* kesintisiz takip hakkını esastan etkilemektedir. Uluslararası deniz hukuku anlamında bayrak yasası, kural olarak devletin tabiiyetinde bulunan her türlü gemi üzerinde münhasır yargı yetkisine (exclusive jurisdiction) sahip bulunmasını ifade etmektedir. Ancak, bu hak mutlak nitelikte değil, kimi istisnai sınırlamalara tâbidir.¹¹ İşte kesintisiz takip hakkı (ve yapıcı mevcudiyet), bayrak yasasına getirilmiş bulunan önemli bir istisnai uygulamadır. Buna göre, ulusal hukukunun ve düzenlemelerinin belirli deniz alanlarında ihlâl edildiği bulgusu ve kanaatine ulaşan kıyı devleti bayrak yasasına uymaksızın yabancı ticaret gemilerini takip ederek yakalayabilir ve yargılamak üzere limanlarına çekebilir.

Her bir deniz alanı farklı hukuki bir rejime tâbi bulunmaktadır. Bu farklı rejimler çerçevesinde devletin hukuki düzenleme yapma hak ve yetkisi bulunmaktadır. Esasta, her devlete eşit şekilde serbest olan açık denizde de bu böyledir. Açık denizde iki temel kural geçerlidir: ‘Serbestlik’ ve ‘bayrak devletinin münhasır yetkisi.’ Kesintisiz takip hakkı ise kıyı devleti lehine bu kurallara getirilmiş önemli istisnalardan birisini oluşturmaktadır.¹²

BMDHS'nin 111. maddesi hükmüyle tanınan kesintisiz takip hakkı,

¹¹ Uluslararası deniz hukukunda *bayrak yasasına* getirilen istisnai hallerde, yani deniz haydutluğu (ADS m. 14; BMDHS m. 100), köle veya insan ticareti (ADS m. 13, 22; BMDHS m. 99, 110), uyuşturucu madde kaçakçılığı (BMDHS m. 108), izinsiz yayın yapılması (BMDHS m. 109), kesintisiz takip ve yapıcı mevcudiyet (BMDHS m. 111), deniz kirlenmesi hallerinde; geminin tabiiyetsiz olup olmadığını veya yabancı bir bayrak taşımakta olan veya bayrağını göstermeyi reddeden geminin gerçekte aynı tabiiyete sahip olup olmadığını tespit için diğer devletler de yabancı ticaret gemilerine veya bayrak devletinin kontrolünden çıkmış bulunan savaş gemilerine (ADS m. 6(2), 16, 22; BMDHS m. 92, 102, 110) yaklaşabilir, çıkabilir ve ziyaret edebilirler. Şüphesiz, kesintisiz takip hakkının doğması dahil bütün bu istisnai hallerde makul bir şüphe veya kanıtın varlığı gerekmektedir. Churchill and Lowe, s. 209-214; Cassese, s. 90-91; Melda Sur, *Uluslararası Hukukun Esasları* (Güncellenmiş 5. Baskı, Beta, İstanbul 2011), s. 357-358; Yoshifumi Tanaka, *The International Law of the Sea* (Cambridge University Press, Cambridge, 2012), s. 160-163. Okur, sayılan bu hallere meşru müdafaa ve kazalara müdahale sebeplerini de eklemektedir. Bkz. Derya Aydın Okur, *Deniz Hukukunda Liman Devleti Yetkisi ve Denetimi* (XII Levha, İstanbul, 2009), s. 32-43. Silah kaçakçılığı, tehlike altında bulunan gemileri ve insanları kurtarma veya kaybolan gemileri arama da bu istisnai hallerden sayılmalıdır. Bütün bu istisnai durumlarda üçüncü devletler bayrak devletinin yargı yetkisini paylaşmaktadırlar. Bkz. Churchill and Lowe, s. 209-219; Cassese, s. 90-91.

¹² Allen, s. 309; Baird, s. 3-4; Tanaka, s. 163.

acaba bu sözleşmeye taraf bulunmayan bir devlet, somut olarak Türkiye tarafından kullanılabilir mi? Denebilir ki Türkiye BMDHS'ne taraf bulunmamasından dolayı böyle bir hakka sahip olamaz. Ancak, bir taraftan, bir devlet böyle bir uluslararası düzenlemenin tarafı bulunmasa bile bu düzenlemenin öngördüğü hak ve yetkilerin kullanılmasında sadece kullanan devletin değil uluslararası toplumun yararı da söz konusudur. Uluslararası toplum yararına hareket etmek bizatihi her devletin sorumluluğudur.

Diğer taraftan, bir devlet bu sözleşmeye taraf bulunmasa da, kesintisiz takip hakkı uluslararası hukuk kuralı olduğundan bu hakkın sözleşmede öngörülen çerçevede kullanılmasında bir sakınca görülmemektedir. Hatta, bir devletin uluslararası hukukta öngörülen hak ve yetkileri kullanması uluslararası örf ve âdet hukukunun temel gereğidir. Çünkü, bizatihi örf ve âdet hukuku da uluslararası hukukun asli kaynaklarından ve kuralları zamanla yapılan kodifikasyonlarla pozitif hukuk belgelerine geçmektedir.

Nihayet, kesintisiz takip hakkının aynı zamanda örf ve âdet hukuku kuralı olması itibarıyla da bu hakkın BMDHS'ne taraf bulunmayan kıyı devletlerince kullanılabilmesi mümkündür.

2. Kesintisiz Takip Hakkının Amacı

Genel olarak, devlet işlevlerinin yerinde ve zamanında ifası amacıyla uluslararası hukuk bir rejim tesis etmektedir. Bu rejimin bir parçası olan kıyı devletine kesintisiz takip hakkının tanınmasının birinci amacı, açık denizin özgür statüsünün istismarının önlenmesidir. Zira, açık denizlerde özgürlük hakkı zararsız ve masum gemilere, yani uluslararası hukuk çerçevesinde hareket eden gemilere tanınmış bulunmaktadır. İşte bu sebeple, kıyı devletinin ulusal hukukunu ihlâl ederek açık denize açılan bir geminin böyle bir özgürlük hakkı bulunmamaktadır. Aksi halde, açık deniz suçlarına güvenli bir alan anlamına gelirdi ki adalete temelde aykırılık oluştururdu.¹³

Kesintisiz takip hakkının tanınmasının ikinci amacı, ulusal hukukun ve düzenlemelerin etkinliği ve uygulamalarda belirli esneklik tanınmasıdır. Bu hak, kıyı devletine hem özellikle uyuşturucu madde, silah ve insan kaçakçılığı gibi ağır suçlarla mücadelede etkinliği hem de uluslararası toplumun ortak malı olan deniz kaynaklarının hukuk çerçevesinde

¹³ Allen, s. 309-311.

kullanılması ve denizin kirlenmesinin önlenmesi bakımından caydırıcı niteliktedir. Diğer bir ifadeyle, kesintisiz takip hakkı, uluslararası kamu düzeninin ayrılmaz bir parçası olan kıyı devletinin hukuk düzeninin etkinliğine hizmet etmektedir. Bu bakımdan, kesintisiz takip hakkı, uluslararası hukuk tarafından kıyı devletine tanınmış bulunan bir sınır-ötesi yargı yetkisi uygulamasıdır. Sonuçta, kesintisiz takip hakkı, kıyı devletine belirli esneklik sağlaması itibarıyla kapasitesini etkin şekilde kullanmasına imkân vermektedir.¹⁴

Son olmamakla birlikte, kesintisiz takip hakkının tanınması, teknik olarak, deniz araçlarının sürat bakımından birbirlerinden çok farklı olmaması itibarıyla takibin uzun sürebileceği dikkate alındığında suç işlediğine kanaat getirilen gemilerin kaçması ve suç kovuşturmasından kurtulmasının önlenmesi için de gerekli görülmüştür.¹⁵ Örneğin, uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi büyük kazançlar sağlayan suçlarda kullanılan gemilerin teknik olarak daha güçlü ve donanımlı olabileceklerini tahmin etmek zor değildir. Özellikle organize suçluların kural ve sınır tanımamaları da dikkate alındığında, hukuk çerçevesinde ve sınırlı bütçelerle hareket etmek durumunda olan kamu otoritelerinin zayıf kalabilmeleri mümkündür. Dolayısıyla, kesintisiz takip hakkının kıyı devletinin sularıyla sınırlandırılması, yani açık denizleri kapsamaması suça karışmış gemilerin kaçıp kurtulmasına imkân verebilirdi.

Bu ve benzeri sebeplerle, günümüzde, bir asrı aşkın zamandır açık denizlerin özgürlüğü ilkesinin ve bayrak yasasının temel bir istisnası olarak kesintisiz takip hakkı uluslararası toplum nezdinde tam bir kabul görmektedir.¹⁶

2. Kesintisiz Takip Hakkının Şartları

A) Esasa ilişkin şartlar

Kıyı devletine tanınan kesintisiz takip hakkı belirli temel şartların gerçekleşmesi sonucu doğmaktadır (ADS m. 23; BMDHS m. 111). Kıyı devletinin kesintisiz takip hakkının söz konusu olabilmesi, yabancı bir geminin (veya botlarından birisinin ve/veya hava aracının) tek başına veya

¹⁴ Allen, s. 311.

¹⁵ Allen, s. 311; Kuran, s. 247.

¹⁶ Allen, s. 309; Baykal, s. 379.

takım halinde kıyı devletinin hukukunu, düzenlemelerini, hak ve yetkilerini açıkça ihlâl etmiş olması veya bu yönde inandırıcı makul sebeplerin bulunması şartına bağlıdır (ADS m. 23(1); BMDHS m. 111(1)). Bu ihlâl, kıyı devleti içsuları, karasuları, kıta sahanlığı, boğazlar, belirlenmişse bitişik bölge veya münhasır ekonomik bölgesinde sahip bulunduğu hak ve yetkilerine ilişkin olmak zorundadır. Bu anlamda, açık deniz ve uluslararası deniz yatağında kıyı devletinin kesintisiz takip hakkına esas herhangi bir hakkı veya yetkisi bulunmamaktadır.

Uluslararası deniz hukuku, kesintisiz takip hakkının kullanımına gerekçe olabilecek hukuk ihlallerini belirlememiş olmakla birlikte, kıyı devletleri uygulamada genellikle uyuşturucu madde kaçakçılığına, balıkçılığa ve deniz kirlenmesine ilişkin hukuki düzenlemelerinin ihlâli hallerinde bu hakkı kullanmaktadırlar (BMDHS m. 211(5); MARPOL 73/78).¹⁷ Ayrıca, kesintisiz takip hakkına esas ihlaller sınırlı sayıda değil, tamamen kıyı devletinin hukuk ve düzenlemelerine bağlı bulunmaktadır.¹⁸

Kıyı devleti, münhasır ekonomik bölgesinde MARPOL 73 ve 78'de öngörülen anlamda yabancı bir geminin denizi kirlettiğine ilişkin açık sebepler görürse, gemiye ziyarette bulunarak ihlâlin tespiti konusunda geminin işbirliğini isteyebilir (BMDHS m. 220(3)). Örneğin, geminin madde boşaltımı önemli ölçüde kirlenmeye yol açıyor nitelikte görülürse, kıyı devleti yabancı gemiye fiziki arama prosedürü uygulayabilir (BMDHS m. 220(5)). Ayrıca 'açık objektif' bir kanıt bulması halinde gemiyi tutabilir (BMDHS m. 220(6)).

B) Şekle İlişkin Şartlar

Kıyı devleti, kesintisiz takip hakkının esasına ilişkin şartların gerçekleşmesi halinde, yani 'geminin suç işlediğine ilişkin inandırıcı bir sebebin varlığı halinde' bu ihlâlin gerekçelerini ortaya koymak suretiyle bu hakkını kullanabilir (ADS m. 23; BMDHS m. 111(1)). Yeni örf ve âdet

¹⁷ Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (MARPOL 73) ve Değişiklik Protokolü 78. 2 Kasım 1973 tarihinde Londra'da imzalanan bu sözleşmeye Türkiye 3 Mayıs 1990 tarih ve 90/442 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile katılmıştır (24 Haziran 1990 tarih ve 20558 sayılı Resmi Gazete). Ayrıca bkz. Allen, s. 315-317; Kuran, s. 251.

¹⁸ Ilias Bantekas and Susan Nash, *International Criminal Law* (Second Edition, Cavendish Publishing, London, 2003), s. 105.

hukuku hükümlerince veya iki-taraflı antlaşmalarla aksi öngörülmedikçe, kesintisiz takip hakkının BMDHS'nin hükümlerine uygun şekilde yürütülmesi zorunludur.¹⁹

Görevli veya yetkili deniz ve/veya hava araçları marifetiyle yürütme: Kıyı devleti her türlü gemi veya uçağı kesintisiz takipte kullanılabilir mi? Genel olarak, kesintisiz takip hakkı kıyı devletinin hizmetinde bulunduğu açıkça anlaşılan deniz ve hava araçları marifetiyle kullanılmaktadır. Kıyı devleti bu araçlardan birisini veya her ikisini kullanmakta serbesttir (ADS m. 23(4); BMDHS m. 111(5)). Uygulamada, kural olarak, askeri gemiler ve/veya uçakları, sahil güvenlik ve koruma gemileri veya uçakları kesintisiz takiple yetkili kılınmışlardır.²⁰ Kamuya ait olmamakla birlikte, sivil bir gemi veya uçakla takip yapılabilmesi için, devletin uçağı veya gemiyi bu amaçla yetkilendirmesi ve bunu görsel bir dış işaretle ortaya koyması gereklidir (ADS m. 23(5)(a); BMDHS m. 111(6)(a)). Her halde, bütün bu araçların görevli olduklarına dair kolayca görülebilecek ve anlaşılabilir şekilde dış işaret taşımaları gerekmektedir.

Yabancı geminin konumunu belirleme: Kıyı devleti, hukukunu ihlâl ettiğine inandığı geminin/gemilerin konumunu sahip bulunduğu teknolojik kapasite ve araçları kullanarak ve takibe yetkili kıldığı gemi ve uçaklar aracılığıyla belirlemelidir.

Dur emri verilmesi: Takip, yabancı gemi tarafından görülebilecek veya işitilebilecek tarzda ve mesafeden kıyı (veya takımada) devleti kesintisiz takip hakkını yürütmekle yetkili gemilerce dur emri verilmek suretiyle başlatılabilir (ADS m. 23(3); BMDHS m. 111(4)). Dur emri, görülebilecek veya işitilebilecek nitelikte görsel veya sesli bir işaretle verilmelidir. Örneğin, uyarı ateşi gibi bir işaret işitilebilecek bir mesafeden yapılabilir. Bu emrin, takibe konu gemi tarafından işitilmesi veya görülmesinin ispatı gerekmemektedir. Fakat, bu işaretlerin uluslararası düzenlemelere uygun olması gerekmektedir.²¹ Ne var ki Baird, 50 yıl öncesinde konulan bu şartı, iletişimi çok geniş bir alanda mümkün kılan günümüz teknoloji çağında sınırlayıcı bularak eleştirmektedir.²² Nitekim, BMDHS'nin 111. maddesi 4.

¹⁹ Bantekas and Nash, s. 104-105.

²⁰ Okur, s. 37-38.

²¹ Allen, s. 319.

²² Baird, s. 10-11.

fıkrası hükmü sadece görsel ve işitsel işaretlerin kullanılmasını öngörmesine rağmen, son zamanlarda yargı kararları radyo aracılığıyla iletişimi kabul etmiş bulunmaktadır.²³

Takibin başlatılma yeri: Takip edilecek geminin açık denizde yakalanabilmesi için, geminin suç işlediğinin tespiti veya bu yönde şüphe bulunması yeterli değildir; söz konusu deniz alanlarında dur emri verilmesi şarttır, yani ihtar şartının yerine getirilmiş olması gerekir (ADS m. 23(5)(b), BMDHS m. 111(6)(b)). Takip eden gemiler bakımından, dur emri verilmesi zamanında, karasularında veya bitişik bölgede seyrüsefer halindeki yabancı gemiye dur emri veren gemi veya uçağın aynı sulara bulunma zorunluluğu yoktur. (ADS m. 23(1); BMDHS m. 111(1)). Takip edilecek yabancı gemiler bakımından ise, dur emri verilmesi esnasında yabancı gemi veya botlarından birisinin kıyı devleti karasularında, bitişik bölgesinde, münhasır ekonomik bölgesinde veya kıta sahanlığında bulunması takibin başlamış sayılması için zorunludur.

Kesintisiz yürütme: Nihayet, takip sıcak ve devamlı olmalıdır, diğer bir ifadeyle, kesintiye uğramamış olmalıdır. Takibe devam eden geminin veya uçağın takibi başka bir gemi veya uçağa devredebilmesi konusunda açıklık bulunmamakla birlikte, bunun kabulü gerekli görülmektedir.²⁴ Nitekim, takibi yapan gemi veya uçakların görevi başka gemi veya uçaklara devretmesi takibin kesintisizliğini bozmamaktadır (ADS m. 23(5)(b); BMDHS m. 111(6)(b)).

4. Kesintisiz Takip Hakkının Kapsamı

A) Konu Bakımından

Kesintisiz takip hakkı, konu bakımından *ratione materiae* kıyı devletinin ulusal hukukunun veya deniz alanlarına ilişkin haklarını kapsamaktadır. Fakat, örneğin, sadece bitişik bölgede bulunan bir yabancı geminin takibi söz konusu ise, sadece bitişik bölgeye ilişkin kıyı devletinin hukukunun, daha açık bir ifadeyle gümrük, maliye, göç, sağlık, tarihi ve arkeolojik varlıklara ilişkin hukuku ve düzenlemelerinin ihlali gereklidir.²⁵ Pazarıcı, güvenlik amacıyla da bitişik bölge kapsamının genişletilebileceğini,

²³ Bantekas and Nash, s. 107.

²⁴ Bantekas and Nash, s. 107.

²⁵ Baykal, s. 382-383; Sur, s. 358.

dolayısıyla güvenlik amacıyla yapılmış bulunan düzenlemelerin ihlâli de kesintisiz takip hakkı kapsamında değerlendirilebilir.²⁶

Daha açık bir ifadeyle, bitişik bölgedeki bir yabancı geminin kıyı devletinin, örneğin balıkçılığa ilişkin haklarının ihlâli kesintisiz takip hakkına konu edilemez. Fakat, bu gemi kıyı devletinin içsularında veya karasularında böyle bir suç işlemiş ve burada bulunduğu zaman içinde kesintisiz takip hakkı kullanılmaya başlanmışsa, bu takip kesintisiz olarak bitişik bölge ve açık denizde devam ettirilebilir.²⁷ Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesinin varlığı halinde, örneğin balıkçılık düzenlemeleri gibi ekonomik nitelikteki haklarının ihlâli kesintisiz takip hakkına konu edilebilir.

Her türlü gemiye karşı kesintisiz takip hakkı kullanılabilir mi? Diğer bir ifadeyle, hangi tür gemiler kesintisiz takip hakkına konu edilebilir? Kesintisiz takip hakkı, kamuya ait bulunmayan veya kamu göreviyle yetkilendirilmemiş yabancı ticaret gemilerinin takibi bakımından söz konusudur. Kuran'a göre, ticaret gemileri devlete ait olsalar bile, devlete ait savaş gemileri ile ticari olmayan amaçlarla kullanılan gemilerin hukuki statüsünden yararlanamazlar. Çünkü, savaş gemileri ile devletin ticari olmayan amaçlarla kullandığı gemiler kesintisiz takip hakkının uygulamasına konu olamazlar.²⁸ Diğer bir ifadeyle, savaş gemileri, sahil koruma gibi yürütme görevinde olan kamuya ait gemiler ile ticaret dışı amaçlarla kullanılan diğer gemiler kıyı devletinin yargı yetkisi uygulamasından müstesnadırlar (BMDHS m. 95-96). Bununla birlikte, bayrak devletinin kontrolünden çıkmış bir savaş gemisi kıyı devletince takip edilebilir, yakalanabilir ve bu faaliyette bulunan kişiler yargılanabilir.²⁹

Buna karşılık, kıyı devletinin bayrağını taşıyan gemilere karşı kesintisiz takip hakkı kullanılamaz (BMDHS m. 111(1)). Çünkü, bayrak devletinin yetkisi münhasır yetkidir. Bu yetki, konu, yer ve zaman bakımından herhangi bir sınırlandırmaya tâbi tutulmamıştır.³⁰ Kıyı devleti, bayrak yasası gereği tabiiyetinde bulunan bir gemiyi kendi deniz ülkesinde ve açık denizde her zaman kontrol yetkisine sahiptir. Nihayet, bayrak devleti, nerede olursa

²⁶ Pazarcı, s. 280.

²⁷ Baykal, s. 383.

²⁸ Allen, s. 315; Kuran, s. 246, 250.

²⁹ Cassese, s. 91.

³⁰ Allen, s. 315; Baykal, s. 387.

olsun -yabancı gemilerde veya başka yerlerde- vatandaşları üzerinde yargı yetkisine sahiptir. Fakat, iki devlet yargı yetkisinin aynı zamanda söz konusu olması durumunda bayrak devletinin yargı yetkisi üstün gelmektedir (BMDHS m. 94).³¹

B) Yer Bakımından

Kesintisiz takip hakkının yer bakımından *ratione loci* kapsamı, hakkın doğacağı, takibin yapılabileceği ve sona ereceği deniz alanları bakımından belirleyici niteliktedir. Uluslararası deniz hukuku, kıyı devletine kesintisiz takip hakkını yabancı bir geminin 'fiziki' veya 'yorumsal' (constructive presence, yapıcı mevcudiyet) olarak içsularında, karasularında veya bitişik bölgesinde bulunması halinde tanımaktadır (ADS m. 23(1); BMDHS m. 111(1)). BMDHS, ayrıca, kıyı devletinin hak ve yetkileri olması itibarıyla BMDHS'ne uygun şekilde belirlenip ilan edilen münhasır ekonomik bölgesi, kıta sahanlığı ve bu alanları çevreleyen güvenlik bölgelerini de ekleyerek, kesintisiz takip hakkının yer bakımından kapsamını genişletmiş bulunmaktadır (BMDHS m. 111(1-2)). İşte yabancı bir geminin kıyı devletinin hak ve yetkileri bulunan bu sulara hukukunu ve kamu düzenini ihlâl etmesi gerekmektedir.

Kıyı devleti şartları gerçekleşen kesintisiz takip hakkını kullanmaya her yerde başlayabilir mi? Kesintisiz takip hakkı, oluşması itibarıyla belirli şartların gerçekleşmesine tâbi olduğu gibi kullanımına başlanabilmesi yer itibarıyla belirli şartlara bağlanmıştır. Kıyı devleti söz konusu deniz alanlarına ilişkin ulusal hukukunu ihlâl ettiğinden şüphelendiği bir gemiye kesintisiz bir şekilde izleyerek yakalayabilir. Ancak kesintisiz takip hakkı bu deniz alanlarından birinde başlamalıdır ve açık denizde uygulanmalıdır.³²

Yabancı bir geminin veya yabancı gemiye ait veya takım halinde çalıştığı botlardan (yapıcı mevcudiyet) birisinin kıyı devleti içsularında, (takımada devleti takımada sularında), karasularında veya bitişik bölgesinde bulunması gerekir. Takip kesintiye uğratılmaksızın bu sular dışında devam edebilir. Diğer bir ifadeyle, takip bu sulara başlatılsa bile kesintiye uğratılması bu sular dışında devamını haklı kılmaz.

³¹ Churchill and Lowe, s. 209.

³² Cassese, s. 91.

Kıyı devleti, şüpheler veya bulgular sonucu ulusal hukukunu ihlâl ettiği kanaatine ulaştığı yabancı geminin içsularında, karasularında, belirlenmişse bitişik veya münhasır ekonomik bölgesinde (ADS m. 23(1); BMDHS m. 111(1)) bulunduğu zaman dur emri vermek suretiyle kesintisiz takip hakkını kullanmaya başlayabilir. Karasuları veya bitişik bölgede bulunan yabancı gemiyi takip edecek kıyı devletine ait geminin aynı sularda bulunması gerekmemektedir. Kesintisiz takibe tâbi tutulacak yabancı geminin, kıyı devletinin söz konusu sularında bulunması gerekirken, takip edecek geminin herhangi bir deniz alanında bulunması yeterlidir. Örneğin münhasır ekonomik bölgesine ilişkin hakları veya hukuku ihlâl edilen kıyı devleti bu gemiyi ancak münhasır ekonomik bölgede iken takibe alabilir.³³ Kısaca, kesintisiz takip hakkına esas suç işlediği varsayılan geminin suçun işlendiği deniz alanında bulunması şarttır.

BMDHS'nin 111. maddesi 2. fıkrası, ADS'deki düzenlemeye ek olarak münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına veya bu bölgeleri çevreleyen güvenlik bölgelerinde ulusal hukukunun, haklarının veya diğer düzenlemelerinin yabancı bir gemi veya botları tarafından ihlâl edilmesi halinde kıyı devletine kesintisiz takip hakkı tanımaktadır. Söz konusu deniz alanlarına ilişkin haklarının ihlâl edildiğini doğrulayacak ciddi şüphe ve emarelerin varlığı halinde kesintisiz takip hakkı bu alanlarda da başlatılabilir (BMDHS m. 111(2)).

C) Zaman Bakımından

Kıyı devleti, hukukunun ihlâl edildiğine inandığı takdirde *gecikmeksizin makul bir süre içinde* kesintisiz takip hakkını kullanmak, diğer bir ifadeyle takibi başlatmak durumundadır. Şüphesiz bu, kıyı devleti ihlâli öğrenir öğrenmez takibe başlaması gerektiği şeklinde değil, gereksiz gecikmelere meydan vermeden başlayacağı şeklinde yorumlanmalıdır.³⁴

Kesintisiz takip hakkı, takip edilecek geminin sadece kıyı devletinin hukuk ve düzenlemelerinin bulunduğu deniz alanlarında ve geçiş esnasında kullanılmalıdır, yani takip sıcak olmalıdır. Daha önceki bir ihlâlden dolayı kesintisiz takip hakkı söz konusu olamamaktadır. Daha açık bir ifadeyle,

³³ Kuran, s. 248-249.

³⁴ Allen, s. 318.

takibin hem kesintisiz hem de sıcak (hot pursuit) olması gerekmektedir.³⁵

Nihayet, kesintisiz takip hakkının kullanılması süresi sınırlandırılmamıştır. Kesintisiz takip hakkının yürütülmesi esas ve usulüne uygun şekilde kullanılması şartıyla gerektiği kadar uzun zaman alabilir.

4. Kesintisiz Takip Hakkının Sona Ermesi

Kesintisiz takip hakkı sınırsız nitelikte değildir. Bu hak, hem yer, hem konu, hem de zaman bakımından sınırlandırılmıştır. Kural olarak, takip edilen gemi tabiiyetinde bulunduğu veya üçüncü bir devletin karasularına girdikten sonra bu hak devam edemez (ADS m. 23(2); BMDHS m. 111(3)). Bu durumda, diğer bir ifadeyle, kesintisiz takip hakkı hukuki olarak kesintiye uğramış sayılmaktadır.

Takip edilen geminin tabiiyetinde bulunduğu devletin veya üçüncü bir devletin bitişik bölgesine veya münhasır ekonomik bölgesine girmesi takip hakkını sonlandırmaz, hak kesintisiz olarak bu sularda devam eder. Zira, bu deniz alanları hem kıyı devletinin ülkesinin bir parçasını oluşturmazlar hem de açık denizin bir parçasıdır.³⁶

Kesintisiz takip hakkı, yabancı geminin tabiiyetinde bulunduğu devletin veya üçüncü bir devletin karasularına girmesiyle sona erer. Çünkü kıyı devleti ülkesinin bir parçasını oluşturan karasularında devam edecek takip devletin egemenlik haklarının ihlali hüküm ve sonuçlarını doğurur (ADS m 23; BMDHS m. 111).³⁷ Pazarıcı, takımda suları ile boğazları da devletin ülkesini oluşturan deniz alanları olarak ifade etmektedir.³⁸ Bu itibarla, takip edilen geminin bu deniz alanlarına girmesini de takip hakkını sona erdiren hallerden kabul etmek gerekir. Ancak, istisnai olarak, kaçarak içsularına veya karasularına girdiği devletin açık veya zımni izin vermesiyle bu gemi yakalanabilir.³⁹ Böyle bir izin olmaksızın takibin bayrak devletinin veya

³⁵ Baykal, s. 383.

³⁶ Baykal, s. 383-384.

³⁷ Cassese, s. 91; Sur, s. 359.

³⁸ Pazarıcı, s. 259-280.

³⁹ Böyle bir iznin verilmemesi, örneğin deniz haydutluğu yaparak bir devletin karasularına kaçan bir geminin bu suretle takibin hüküm ve sonuçlarından kurtulması adalete aykırı sonuçlara yol açar. Bu bakımdan, karasularına girilen devletin takibin hüküm ve sonuç doğurmasını kolaylaştırıcı yaklaşımda bulunması, yani takip eden devlete haydut gemiyi teslim etme veya yakalama imkânı sağlaması yararlı görülmektedir. Bkz. Ahmet Hamdi

üçüncü bir devletin sularında devam ettirilmesi halinde kesintisiz takip hakkının kullanılması söz konusu olamaz. Böyle bir takip zararsız geçiş hakkı⁴⁰ kapsamında da değerlendirilemez. Bu yüzden de karasularına girilen kıyı devletinin müdahale hakkı ve yetkisi doğar (KBBS m. 19(1); BMDHS m. 27(1)). Karasularında zararsız geçiş hakkı statüsüne giren yabancı bir gemiyi, zararsız geçiş hakkı kapsamında kaldıkça, diğer bir ifadeyle, karasularında bulunduğu kıyı devletinin kamu düzenini ihlâl etmedikçe, kıyı devleti bu gemiyi tutuklayamaz veya takip eden devlet gemilerine teslim edemez. Yani, yabancı geminin zararsız geçiş hakkına müdahalede bulunamaz. Karasularında zararsız geçiş hakkı kapsamında kalan yabancı bir gemiye, kıyı devleti, geminin veya üzerindeki kişilerin bundan önce karıştığı suçlardan dolayı ayrıca tutuklama işlemi yapamaz (KBBS m. 19(5); BMDHS m. 27(5)). Karasularına girilen kıyı devleti, karasularına giren yabancı geminin karıştığı suçun kendisine de zarar vermesi halinde gemiyi tutuklama ve yargılama hakkı vardır. Takip edilen geminin, takip eden devletin yetkisine tâbi sulara uluslararası bir suç işlemiş olması hali ise bundan müstesnadır. Bu halde, yabancı bir gemi hem karasularına girdiği kıyı devletinin ceza yetkisine girmekte hem de takip eden devlet gemilerine teslim edilebilir.⁴¹

Topal, 'Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Mücadele Yöntemleri', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 59(1), 2010, s. 120-121.

⁴⁰ Uluslararası hukukta yabancı ticaret gemilerine tanınan zararsız geçiş hakkı, bir anlamda kıyı devletinin hukukunu ve barışını, kamu düzenini veya güvenliğini ihlâl etmemek suretiyle (KBBS m. 14(4); BMDHS m. 19(1) yapılacak geçişi ifade etmektedir. BMDHS'nin 19. maddesi 2. fıkrası hükmü, yabancı bir ticaret gemisi kıyı devleti karasularında (1) kıyı devletinin egemenliği, ülke bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığına karşı veya başka bir şekilde Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan uluslararası hukuk ilkelerini ihlâl edecek şekilde herhangi bir güç kullanılması, tehdit oluşturması veya kullanılması, (2) silahlı herhangi bir manevra veya deneme, (3) kıyı devletinin savunma ve güvenliği zararına bilgi toplama, (4) kıyı devletinin savunma ve güvenliğini etkileme amaçlı propaganda, (5) herhangi bir uçağın güverteden havalandırılması, güverteye inmesi veya alınması, (6) herhangi bir askeri aygıtın güverteden fırlatılması, güverteye inmesi veya alınması, (7) kıyı devletinin gümrük, maliye, sağlık ve göçle ilgili hukuk ve düzenlemelerine aykırı şekilde herhangi bir malın, paranın veya kişinin güverteye alınması veya çıkarılması, (8) BMDHS'ne aykırı olarak herhangi bir kasdi ve ciddi şekilde kirletme hareketi, (9) herhangi bir balıkçılık hareketi, (10) herhangi bir araştırma ve ölçüm hareketi, (11) kıyı devletinin muhaberat sistemlerine veya herhangi bir tesis veya teçhizatına müdahaleyi amaçlayan herhangi bir hareket ve (12) geçişle doğrudan ilgisi olmayan diğer herhangi bir harekette bulunursa, geminin geçişi zararsız geçiş kapsamından çıkar ve kıyı devletinin barışını, düzenini ve güvenliğini ihlâlî hüküm ve sonuçlarını doğurur.

⁴¹ Baykal, s. 387-388.

BMDHS, başlatılan takibin kesintiye uğratılmasıyla hakkın sona ereceğini ifade etmekle birlikte, kesintisizliği tanımlamamıştır. Doktrinde, genel olarak, hava şartlarının izlemeyi kesintiye uğratması gibi tabii nedenler; takipte bulunan geminin arızalanması gibi teknik nedenler; takipte bulunan geminin takip edilen gemiden bırakılan kanıtları toplamak amacıyla yön değiştirmesi gibi iradî nedenlerin takibi fiilen kesintiye uğratacağı kabul edilmektedir. Örneğin, takip edilen geminin karanlıktan veya sisten yararlanarak gözden kaybolması takibi kesintiye uğratır. Karanlık veya sisin ortadan kalkmasından sonra takip edilen gemi yeniden görülse bile takip kesintiye uğradığından, takip eden geminin takibe devam etmesi mümkün görülmemektedir.⁴² Ancak, takipte kalınması ve takip edilen geminin derhal tanınması şartıyla ufuk mesafesi, hava şartları ve karanlık gibi sebeplerle *çok kısa* gözden kaybolmaların takibi kesintiye uğratmayacağı kabul edilmektedir. Bunun gibi, takip eden geminin takip edilen gemiden bırakılan kanıtları almak üzere durması takibi kesintiye uğratmamaktadır.⁴³ Ayrıca, takip edilen geminin radardan değil de görsel olarak gözden kaybolmasının, örneğin modern balıkçılık hukuku anlamında takibi kesintiye uğratmayacağı ileri sürülmektedir.⁴⁴

II. KESİNTİSİZ TAKİP HAKKININ KULLANILMASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

1. Güç Kullanılması

Kesintisiz takip hakkının kullanılması, yabancı bir geminin takip edilerek açık denizde fiziki müdahalede bulunulması, durdurulması, yakalanması, kimlik tespiti yapılarak yargılanmak üzere kıyı devleti limanlarına çekilebilme hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır.

Kesintisiz takip hakkının kullanılmasında, hüküm ve sonuçları itibarıyla en önemli sorun güç kullanılmasıdır. Bu hakkın kullanılmasında kıyı devletine yakalamayı gerçekleştirmek için kaçınılmaz olarak geminin batırılmasıyla sonuçlansa bile, makul ölçülerde zora başvurma yetkisi tanınmıştır. Doktrinde, Allen, Baykal ve Pazarcı, geminin batırılması asıl hedef olmamak şartıyla, durumun gerektirdiği ölçüde geminin batırılmasını

⁴² Baykal, s. 148-151; Kuran, s. 249; Bozkurt, Kütükçü ve Poyraz, s. 151.

⁴³ Allen, s. 319-320.

⁴⁴ Baird, s. 15-16.

da zor kullanma kapsamında değerlendirmektedir.⁴⁵

ABD ile Kanada arasında *I'm Alone* olayında, ABD'de alkollü içki yasağı uygulaması yapıldığı bir zamanda, Amerikan sahil güvenlik gemisi *Wolcott*, Kanada tescilli ama İngiliz bayrağı taşıyan *I'm Alone* gemisi Louisiana açıklarında seyruşefer halinde iken içki kaçakçılığı yaptığından şüphelenmiş, dur emri vermek suretiyle takibe başlamıştır. Bu takibe daha sonra başka bir sahil gemisi *Dexter* da katılmıştır. Amerikan gemileri, *I'm Alone*'u 200 mil taktipten sonra yakalamış, ancak *I'm Alone*'ın kaçmaya devam etmesi üzerine, *Dexter* ateş açarak (güç kullanarak) geminin 22 Mart 1929 tarihinde sahilden 321 kilometre açıktaki Meksika Körfezi sularında batmasına ve bir kişinin ölümüne sebep olmuştur.⁴⁶ Somut olayda, Komisyon, geminin kasten batırıldığı sonucuna ulaşarak Amerikan hükümetinin sorumluluğuna karar vermiştir. Komisyon, 5 Ocak 1935 tarihli nihai raporunda, geminin batırılmasının ne Amerikan hükümeti ile İngiltere hükümeti arasında yapılan anlaşma⁴⁷ ne de uluslararası hukukun ilkelerine göre haklı görülemeyeceğini ifade etmiştir. Bu sebeple, Amerikan hükümetinin bu sorumluluğu üstlenerek, Kanada hükümetinden özür dilemesi ve 25.000 dolar tutarında olan maddi zararı tazmin etmesi istenmiştir.⁴⁸

⁴⁵ Allen, s. 320-321; Baykal, s. 393. Ayrıca bkz. Pazarıcı, s. 291.

⁴⁶ Aslan Gündüz, *Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar* (5. Bası, Beta, İstanbul, 2003), s. 550.

⁴⁷ ABD ve İngiltere hükümetleri arasında alkollü içki kaçakçılığını önlemek ve kontrol etmek üzere 1924'de yapılan bir antlaşma, Amerikan karasuları dışında ve İngiliz bayrağı taşıyan ticari gemilerin durdurulmasına imkân vermekle birlikte, şüpheli geminin Amerikan karasularından itibaren bir saatte gidilebilecek mesafeden daha uzak bir deniz alanında olması halinde Amerikan yetkililerine güç kullanma yetkisi vermemiştir. Amerikan hükümeti bu anlaşmaya uygun olarak, gümrük hukukunu ihlâl ettiğinden şüphelendiği yabancı bir gemiye yanaşma, arama, tutuklama ve yargılamak üzere limanına çekebilmekle yetkilendirilmiş, bunu sağlamak için de gerekli ve makul ölçüde güç kullanılabilmesi kabul edilmiştir. Bu çerçevede güç kullanımından doğabilecek zarardan, örneğin takip edilen geminin kazayla batması halinde Amerikan hükümetinin sorumluluğu kabul edilmemiştir. Bkz. Gündüz, s. 550.

⁴⁸ Churchill and Lowe, s. 214; Gündüz, s. 550-552. ABD hükümeti ile Büyük Britanya hükümeti arasında yapılan ABD'ye içki kaçakçılığını önlemeye yönelik 23 Ocak 1924 tarihli Antlaşma ve *I'm Alone* Komisyonu'nun 30 Haziran 1933 tarihli Ara Raporu ile 5 Ocak 1935 tarihli Nihai Raporu için bkz. Reports of International Arbitral Awards, S. S. "*I'm Alone*" Case (Canada v United States), 30 June 1933 and 5 January 1935, Volume III, pp. 1609-1618 [http://untreaty.un.org/cod/riaa/cases/vol_III/1609-1618.pdf, erişim 15 Mart 2013].

Sur, kesintisiz takip hakkının kullanımının işlenen fiille orantılı olması gerektiğini ifade etmektedir. Örneğin, balıkçılık takımları açıkça görülen İngiliz gemisinin Danimarka karasularında balık avlamasına ilişkin *Red Crusader* olayında, Danimarka'nın kesintisiz takip hakkını kullanması esnasında İngiliz gemisine ateş açması sonucu gemide ağır hasar oluşmuştur. Tarafsız Soruşturma Komisyonu, 1961 tarihli kararında, kesintisiz takip hakkının kullanımını haklı bulmakla birlikte, uyarısız ateş açılmasını orantılı ve makul görmemiştir.⁴⁹

Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, *The M/V 'Saiga' (No 2)* davası kararında, BMDHS'nin 111. maddesi hükmüyle düzenlenen kesintisiz takip hakkının uygulanması şartlarının kümülatif olduğunu, her bir takibin BMDHS'ne göre meşruluğu için, her bir şartın ayrı ayrı gerçekleşmiş olması gerektiğine hükmetmiştir. İstisnai durumlar hariç, bir kıyı devleti, diğer devletlerin bayrağını taşıyan gemilere uluslararası sularda müdahale edemez ve tutuklayamaz. Ayrıca, denizde hukuk uygulamasının yürütümünde, devletler sadece 'makul ve durumun gerektirdiği' şartların zorunlu kıldığı oranda güç kullanabilirler.⁵⁰

2. Yapıcı Mevcudiyet Durumu (Constructive Presence)

Kesintisiz takip hakkının kullanılmasında diğer önemli bir sorun yapıcı mevcudiyet durumudur. ADS'nin 23(3). ve BMDHS'nin 111(4). maddesi hükümlerinden kabul edildiği *anlaşılan* yapıcı mevcudiyet doktrini, genel olarak kıyı devletinin hak ve yetkileri bulunan deniz alanlarında bir yabancı geminin veya uçağın 'yorumsal' olarak var olmasını (constructive presence) ifade etmektedir.⁵¹

⁴⁹ Sur, s. 359. Keza, kesintisiz takip hakkıyla ilgisi olmamakla birlikte, Mavi Marmara gemisine açık denizde İsrail tarafından uyarı yapılmaksızın aşırı güç kullanılarak müdahale edilmesi sonucu dokuz insan ölmüş, çok sayıda insan ciddi olarak yaralanmış ve pek çok yolcu kötü muameleye tâbi tutulmuş ve eşyalarına el konulmuştur. Bkz. BM Soruşturma Komisyonu, 2 Eylül 2011 tarihli Raporu'nda bu şekilde müdahalenin kabul edilemez bir orantısız güç kullanımı olduğunu tespit etmiştir. Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident, September 2011, (Facts, Circumstances and Context of the Incident, s. 4-5, paras viii, iv), paras 131, 134 [http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf, erişim 11 Mart 2013].

⁵⁰ The International Tribunal for the Law of the Sea, *The M/V 'SAIGA' (No 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v Guinea)*, 1 July 1999, paras 146, 155 [<http://www.itlos.org/index.php?id=64>, erişim 25 Mart 2013].

⁵¹ Bantekas and Nash, s. 107; Tanaka, s. 166.

Bir bütün olarak uluslararası hukukta, herhangi bir devletin kamu hizmetinde bulunmayan yabancı bir geminin kendisi açık denizde bulunmakla veya beklemekle birlikte, 'yorumsal' olarak kıyı devletinin söz konusu sularında bulunabileceği kabul edilmektedir. Bu itibarla, kesintisiz takip hakkının oluşabilmesi için, ana geminin bizzat kıyı devletinin söz konusu sularında bulunması ve hukukunu bizzat ihlâl etmesi şart değildir. Ana gemi açık denizde bulunmakla beraber takım halinde başka bot/botlarla birlikte, örneğin uyuşturucu madde kaçakçılığı yapıyorsa veya bu botlardan birisi kıyı devletinin hukukunu ve düzenlemelerini ihlâl ediyorsa, ana geminin 'yorumsal' olarak kıyı devletinin söz konusu sularında bulunduğu kabul edilmektedir (BMDHS m. 111(4)).⁵²

Bu yapıcı mevcudiyet doktrini, ilk kez 1888'de Rusya'nın Kanada gemisi *Araunah*'ın kendisi Rus suları dışında kalmakla birlikte, kanolar aracılığıyla Rus sularında hukuka aykırı bir şekilde fok balığı avcılığı yaparken yakalanması olayında kabul edilmiştir. Bu doktrine göre, ana gemi diğer botlarla olabileceği gibi uçaklarla da takım halinde çalışıyor olabilir. Şu halde, bir taraftan, yabancı bir gemi tek başına bir kıyı devleti sularında hukukunu ihlâl edebileceği gibi, takım halinde başka deniz veya hava araçlarıyla da ihlâl edebilir. Diğer taraftan, bir gemi açık denizde bulunarak takımı oluşturan diğer gemi veya uçaklarla kıyı devletinin söz konusu sularında hukukunu ihlâl etmesi halinde yapıcı mevcudiyet (yorumsal var olma) doktrini altında açık denizde bulunan gemi için de aynı hüküm ve sonuçlar doğmaktadır.⁵³

Uluslararası örf ve âdet hukukunda, kendisi açık denizde kalmakla birlikte, botlarını kıyı devleti karasularında, belirlenip ilan edilmişse bitişik bölgesinde veya münhasır ekonomik bölgesinde, kıta sahanlığında ve bu alanları çevreleyen güvenlik bölgelerinde suç işlemek üzere kullanan yabancı gemileri kıyı devletinin kesintisiz takibe tâbi tutarak yakalama hakkı bulunmaktadır. Bu doktrin, kıyı devletlerine kanunlarını uygulamak konusunda esneklik tanıma amacına hizmet etmektedir.⁵⁴ Örneğin, Birleşik Krallık'ın *Poseidon*'a karşı kesintisiz takip hakkını kullanmasına ilişkin *R. v Mills* davasında, Olayda, St Vincent'a kayıtlı bir gemi açık denizde bir

⁵² Tanaka, s. 165.

⁵³ Allen, s. 314-315; Baykal, s. 386-387; Bantekas and Nash, s. 107-108.

⁵⁴ Churchill and Lowe, s. 215.

İngiliz balıkçı teknesine transfer etmek suretiyle Birleşik Krallık'a esrar kaçakçılığı yapmıştır. Yargıç, İngiliz kıyılarından açılan ve geri dönen ikinci botun (balıkçı teknesi) takip edilen geminin botlarından birisi olduğu gerçeği konusunda tereddüt etmemiştir.⁵⁵

Günümüzde, teknolojinin sunduğu radar, sualtı sensörleri, insansız hava araçları ve GPS gibi uydu takip araçları kullanılarak suç işleyen gemileri takip etmek ve bulmak daha kolay olmaktadır. Bu anlamda, denizlerde etkin polis gücü kullanmayı mümkün kılmak amacıyla kesintisiz takip hakkının şartlarının esnek bir şekilde yorumu kaçınılmaz görülmektedir.⁵⁶ Nitekim, devletler kesintisiz takip hakkının kullanımı için uluslararası işbirliğini sağlayan antlaşmalar da yapmaktadırlar.⁵⁷

3. Kıyı devletin yükümlülükleri

Her hakkın amacına uygun olarak ve hukuk çerçevesinde kullanılması her hukuk sisteminin temel gereğidir. Bunun tabii sonucu ise, hakkın kullanımının hem yükümlülük gerektirmesi, hem de hüküm ve sonuçlarının tam anlamıyla yerine getirilmesidir. Nitekim, uluslararası hukuk devletlere birtakım hak ve yetkiler tanıırken, bunların kullanılmasının hukuki hüküm ve sonuçlarını da belirlemektedir.⁵⁸

Bu anlamda kesintisiz takip hakkı, kıyı devleti hukuk düzeninin etkinliği adına sadece birtakım haklar bahşetmemekte, ayrıca insanlığın ortak malı olan denizlerin kirletilmesinin önlenmesi, denizin canlı ve enerji kaynaklarından hakkaniyete uygun bir şekilde istifade edilmesi, denizin sağladığı ulaşım imkânları kötüye kullanılarak deniz yoluyla yapılabilecek uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan ve silah ticareti gibi uluslararası suçların önlenmesi ve takibi, dolayısıyla deniz alanlarının masum gemiler ve insanlar için bir özgürlük ve güvenlik alanı haline getirilmesi bakımından birtakım yükümlülükleri de yüklemektedir. Bu, ulusal ve uluslararası düzeyde adaletin tesisi ve korunması açısından da gereklidir.⁵⁹

⁵⁵ William C. Gilmore, 'Hot Pursuit: The Case of R. v Mills and Others', *International and Comparative Law Quarterly*, Volume 44, Issue 4, October 1995, ss. 949-958; Bantekas and Nash, s. 107-108.

⁵⁶ Churchill and Lowe, s. 215-216.

⁵⁷ Allen, s. 309-341.

⁵⁸ Pazarıcı, s. 152.

⁵⁹ Baykal, s. 380.

Uluslararası hukuka uygun düzenleme ve yürütme yükümlülüğü: 1958 ve 1982 Deniz Hukuku Sözleşmeleri'ne taraf devletler vatandaşlarının veya bayrağını taşıyan gemilerin, denizde güvenliği sağlama ve tehlikede bulunan gemilere yardım etme konularına ilişkin uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak, bayrak devletine bu konulara ilişkin yasama yapması ve uygulaması yükümlülüğünü yüklemektedir (ADS m. 10, 11; BMDHS m. 94, 98). Bu bağlamda, kıyı devleti, karasularında seyrüsefer konusunda mevcut veya muhtemel tehlikeleri uygun şekilde duyurmakla da yükümlüdür (KBBS m. 15(2); BMDHS m. 24(2)).

Kıyı devleti, kesintisiz takip hakkını yabancı gemilerin serbest seyrüsefer hakkını ihlâl edici nitelikte kullanamaz.⁶⁰ Kıyı devleti, karasularında söz konusu yetkileri kullanırken, örneğin yabancı gemilerin zararsız geçiş hakkına hâle getirir şekilde kullanmama yükümlülüğü altındadır (KBBS m. 15(1); BMDHS m. 24(1)). Ancak, kıyı devleti güvenlik gerekçesiyle, yabancı gemiler arasında ayırım yapmamak ve uygun şekilde ilan etmek şartıyla zararsız geçiş hakkını erteleyebilmektedir (KBBS m. 16(3); BMDHS m. 25(3)). Buna karşılık, kıyı devleti, zararsız geçiş kapsamında kalan yabancı gemileri yavaşlatamaz, ulaşımını aksatamaz veya herhangi bir müdahalede bulunamaz. Aksi halde, uluslararası hukuk hükmünü, yani zararsız geçiş hakkını ihlâl etmiş olur.

Uluslararası insan hakları hukukuna uygun yürütme yükümlülüğü: Kesintisiz takip hakkının kullanılması yargı yetkisi uygulaması niteliğinde olduğundan, uluslararası insan hakları hukukunun öngördüğü bütün esas ve usullere uygun olması gerekmektedir. Bu bakımdan, kıyı devletinin kesintisiz takip hakkını kullanırken genel özen ve itina (due diligence) yükümlülüğü bulunmaktadır.

İyi niyetle hareket etme ve hakkı kötüye kullanmama yükümlülüğü: Kıyı devleti BMDHS ile tanınan kesintisiz takip hakkının kullanılmasında iyi niyetle hareket etme ve hakkı kötüye kullanmama yükümlülüğü altında bulunmaktadır (BMDHS m. 300).

Bayrak yasına saygı yükümlülüğü: Kıyı devleti, denizlerin barışçıl şekilde kullanılması ilkesine uygun olarak, bilhassa BMDHS'nde öngörülen hak ve yetkilerini kullanırken diğer devletlerin egemenlik haklarına saygı

⁶⁰ Pazarıcı, s. 389.

göstermek durumundadır. Bu bağlamda, devlet uluslararası hukuk ve devletlerin egemenliğine aykırı bir şekilde güç kullanmak veya güç kullanma tehdidinde bulunmaktan kaçınma yükümlülüğü altındadır (BMDHS m. 301).

Bayrak devletini bilgilendirme yükümlülüğü: Kıyı devleti, kesintisiz takip hakkına tâbi tutarak müdahale ettiği, tutukladığı, el koyduğu, veya batırdığı gemi hakkında makul bir süre içinde bayrak devletini bilgilendirmekle yükümlüdür.

Tazmin yükümlülüğü: Kesintisiz takip hakkının kötüye kullanılması, hukuka aykırı şekilde kullanılması veya insan hakları ihlallerine yol açılması durumunda takibi uygulayan kıyı devletinin uluslararası sorumluluğu söz konusudur. Bu anlamda, kıyı devleti uluslararası hukukta öngörülen hükümler dışına çıkarak hak kullanımından kaynaklanan zarar ve ziyanı tazminle yükümlüdür (ADS m. 22(3); BMDHS m. 110(3)). Esas ve usul şartlarına uyulmaksızın yapılan, örneğin takip edilecek geminin açık denizde yakalanabilmesi için geminin suç işlediğinin tespiti veya bu yönde şüphe bulunması ve uygun şekilde dur emri verilmesi, yani ihtar şartı (ADS m. 23(5)(b), BMDHS m. 111(6)(b)) yerine getirilmeksizin yapılan kesintisiz takip uygulaması sonucu açık denizde yabancı bir geminin durdurulması, tutuklanması veya batırılması sonucu doğabilecek zararların tazmini takip eden devletin yükümlülüğüdür (ADS m. 23(7); BMDHS m. 111 (8)). Usul ve esas şartlarına uygun olmayan kesintisiz takip uygulamasından kaynaklanan *muhtemel* zararların da karşılanması tazmin kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak, bu zarar ve ziyana geminin kendi kusuru yol açmışsa bundan dolayı takipte bulunan devletin sorumluluğu söz konusu olamaz.⁶¹ Bu şekilde bir devletin yabancı gemiler üzerinde yargı yetkisi uygulamasında bulunması durumunda, yabancı geminin bu şüpheleri haklı kılacak eylemlerde bulunmaması şartıyla, şüphelerin doğrulanmaması hallerinde, gemiye çıkarak ziyaret eden devlet bu ziyaretten dolayı geminin uğradığı zarar ve ziyanı tazminle yükümlüdür (BMDHS m. 110(3)).⁶² Nihayet, makul olmayan orantısız güç kullanımından kaynaklanacak zarar ve kayıplardan dolayı tazminat ödenmesi gerekmektedir (BMDHS m. 111(8)).

⁶¹ Pazarıcı, s. 291, 423.

⁶² Cassese, s. 91.

SONUÇ

Bu incelemeden açıkça anlaşılacağı üzere, kesintisiz takip hakkı, kıyı devleti bakımından gerekli hatta zorunlu hukuki bir kurumdur. Günümüzde kesintisiz takip hakkı tartışmasız bir şekilde uluslararası hukuk düzeninin önemli bir parçasıdır ve uluslararası kamu düzeni ve barışına hizmet etmektedir. Diğer bir ifadeyle, suçla etkin mücadelede temelde kıyı devletinin menfaati bulunmakla birlikte, son tahlilde bu etkinlik uluslararası hukuk düzenine hizmet etmektedir.

Bir yarımada durumunda bulunan Türkiye bakımından da, denizlerin ulaşım imkânlarının kötüye kullanımı, canlı ve enerji kaynaklarının istismarı ve kirliliğe karşı korunması açısından önemlidir. Kıyı devleti kesintisiz takip hakkını, bir taraftan, takip edilecek geminin ve üzerindeki insanların can ve mal güvenliklerinin korunması merkezli kullanmalı, diğer taraftan uluslararası toplumun hak ve menfaatlerini aşan nitelikte kullanmamalıdır.

Bu itibarla, kesintisiz takip hakkı denizlerin esasta insanlığın ortak malı anlayışıyla *sadece* barışçıl amaçlarla kullanılması ve kaynakların adil dağılımına da hizmet etmektedir. Bu sebeple, kıyı devletinin kesintisiz takip hakkı gibi uluslararası hukukun sağladığı araçları kullanırken, bir taraftan özen ve titizlikle uluslararası hukuka uyması, diğer taraftan da uluslararası toplumun kıyı devletinin bu yöndeki kapasitesinin etkinlik ve verimliliğine diplomatik, hukuki ve teknolojik anlamda katkı sağlaması gerekmektedir.

Bilhassa, BMDHS'nin bilim ve teknolojiye sağlanan imkânlar ışığında güncellenmesi gerekmektedir. Zira, bu imkân ve araçların kullanılması günümüzde bir tercih değil; zorunluluktur. Örneğin, kesintisiz takip hakkının kullanılmasının şekil şartı olan dur emrinin verilmesinde kullanılan araçların güncellenmesi, radyo dalgaları, radar sistemleri veya uydu takip araçlarının kullanılmasına imkân verilmelidir. Bu, aynı zamanda hakkın kullanımında esneklik, kolaylık ve etkinlik sağlar.

Nihayet, kıyı devletine kesintisiz takip hakkının uygulanmasında şekil olarak makul ölçülerde esneklik tanınması gerekmektedir. Bu anlamda, kesintisiz takip hakkının kıyı devletlerince daha etkin ve caydırıcı şekilde kullanılması adına, denize kıyısı bulunan devletler kendi aralarında kesintisiz takip hakkının, takip edilen yabancı geminin karasularına girmesi halinde sona ermesi hükmü hususunda aksini öngören antlaşmalar yapmak suretiyle

bu deniz alanını suç işlemiş bulunan gemiler için kurtuluş olmaktan çıkarmalıdır. Böyle bir uygulama, kıyı devletinin egemen haklarını sınırlandırıcı nitelikte görülse de, uluslararası hukuka, hukukun üstünlüğüne ve son tahlilde nihai adalet amacına uygun düşer.

KAYNAKÇA

- Allen, Craig H., 'Doctrine of Hot Pursuit: A Functional Interpretation Adaptable to Emerging Maritime Law Enforcement Technologies and Practices', *Ocean Development and International Law*, Volume 20, 1989, ss. 309-341.
- Baird, Rachel, 'Arrests in a Cold Climate (Part 2) - Shaping Hot Pursuit through State Practice', *Antarctic and Southern Ocean Law and Policy Occasional Papers*, 2009, 13 . ss. 1-21 [<http://eprints.usq.edu.au/5604/>, erişim 21 Nisan 2013].
- Bantekas, Ilias and Nash, Susan, *International Criminal Law* (Second Edition, Cavendish Publishing, London, 2003).
- Baykal, Ferit Hakan, *Deniz Hukuku Çalışmaları* (Alfa, Bursa, 1998).
- Bozkurt, Enver, Kütükçü, M. Akif ve Poyraz, Yasin, *Devletler Hukuku* (Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012).
- Cassese, Antonio, *International Law* (Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2005).
- Churchill, R. R. and Lowe, A. V., *The Law of the Sea* (Third Edition, Juris Publishing, Manchester University Press, Manchester, 1999).
- Gilmore, William C., 'Hot Pursuit: The Case of R. v Mills and Others', *International and Comparative Law Quarterly*, Volume 44, Issue 4, October 1995, ss. 949-958.
- Gündüz, Aslan, *Milletlerarası Hukuk, Temel Belgeler, Örnek Kararlar* (5. Bası, Beta, İstanbul, 2003).
- Kuran, Selami, *Uluslararası Deniz Hukuku* (3. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009).
- Okur, Derya Aydın, *Deniz Hukukunda Liman Devleti Yetkisi ve Denetimi* (XII Levha, İstanbul, 2009).
- Pazarcı, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk* (Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012).
- Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident, September 2011, (Facts, Circumstances and Context of

the Incident, s. 4-5, paras viii, iv), paras 131, 134 [http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf, erişim 11 Mart 2013].

Reports of International Arbitral Awards, S. S. "I'm Alone" Case (Canada v United States), 30 June 1933 and 5 January 1935, Volume III, pp. 1609-1618 [http://untreaty.un.org/cod/riaa/cases/vol_III/1609-1618.pdf, erişim 15 Mart 2013].

Sur, Melda, Uluslararası Hukukun Esasları (Güncellenmiş 5. Baskı, Beta, İstanbul 2011).

Tanaka, Yoshifumi, The International Law of the Sea (Cambridge University Press, Cambridge, 2012).

The International Tribunal for the Law of the Sea, The M/V 'SAIGA' (No 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v Guinea), 1 July 1999, paras 146, 155 [http://www.itlos.org/index.php?id=64, erişim 25 Mart 2013].

Topal, Ahmet Hamdi, 'Uluslararası Hukukta Deniz Haydutluğu ve Mücadele Yöntemleri', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 59(1), 2010, ss. 99-130.

United Nations, 1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea, Geneva, 29 April 1958 [http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/gclos/gclos.html, erişim 29 Nisan 2013].

United Nations, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 [http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm, erişim 29 Nisan 2013].